

Археалогія і фізічная антрапалогія Паўночнай Беларусі і сумежных тэрыторый у еўрапейскім кантэксце
Археалогія Паўночнай Беларусі і сумежных тэрыторый у еўрапейскім кантэксце

17. Штыхаў, Г. Усходнеславянскія саюзы плямён / Г. Штыхаў, П. Лысенка, Т. Каробушкіна Я. Звяруга. Гісторыя Беларусі: У 6 т. Т.1. Старажытная Беларусь: ад першапачатковага засялення да сярэдзіны XIII ст. / рэдкал. : М. Касцюк (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Экаперспектыва, 2000. – С. 136–147.
18. Дебеч, Г.Ф. Палеоантропология СССР / Г.Ф. Дебеч. – М. : Изд-во Акад. Наук СССР, 1948 – 389 с. (Труды / Ин-т этнографии; Т.4).
19. Ефимова, С.Г. Восточнославянский ареал на антропологической карте Средневековой Европы / С.Г. Ефимова. // Восточные славяне. Антропологическая и этническая история / Т.И. Алексеева [и др.] ; редкол.: С.А. Арутюнов [и др.]. – 2-е изд. – М., 2002. – С. 185–204.
20. Салівон, І.І. Фізічны тып беларусаў: узроставае, тыпалагічная і экалагічная зменлівасць / І.І. Салівон. – Мінск : Навука і тэхніка, 1994. – 239 с.
21. Алексеева, Т.И. Население древнерусских городов по данным антропологии: происхождение, палеодемография, палеоэкология / Т.И. Алексеева, А.П. Бужилова // Российская археология. – 1996.– № 3.– С. 58–72.
22. Population genomics of the Viking world / A. Margaryan, D. Lawson, M. Sikora [et al.] // Nature. – 2020. – 585. – P. 390–396.
23. Емельянич, О. А. Антропологическая характеристика средневекового населения Полоцка (по материалам погребений XIII–XIV вв.) / О.А. Емельянич // Актуальные вопросы антропологии – 2019. – Вып. 14. – С. 80–93.
24. Емельянич, О.А. Антропологический состав средневекового сельского населения Полоцкой земли по данным краниологии / О.А. Емельянич // Вестник антропологии. Научный альманах. Вып. 22. / Ин-т этнологии и антропологии им. Н.Н. Миклухо-Маклая РАН. – М.: Оргсервис, 2012. – С. 161–173.
25. Семянчук, Г. Дрысвяты – памежны горад Полацкай зямлі ў раннім сярэднявеччы (XI–XIII стст.) / Г. Семянчук // Славянский средневековый город: Труды VI Международного конгресса славянской археологии. Том 2., Новгород, 26–31 августа 1996 г. / Ин-т археологии РАН; редкол.: Н.Н. Гринёв [и др.]. – М., 1997. – С. 343–353.
26. Дучыц, Л.У. Археалагічны дадзеныя аб прыбалтыйскіх фінах на тэрыторыі Беларусі ў пачатку II тысячагоддзя / Л.У. Дучыц // Гісторыя Беларусі: жалезны век і сярэднявечча: тэзісы дакладаў навук. канф., Мінск, 27–28 лістапада 1997 г. / Ин-т гісторыі НАН Беларусі; нав. рэд. В. Шадыра. – Мінск, 1997. – С. 16–18.

**THE HISTORY OF THE FORMATION OF THE POPULATION OF BELARUS' PODVINIA
 IN ANTIQUITY AND MIDDLE AGES
 (IN THE LIGHT OF ARCHAEOLOGICAL, ANTHROPOLOGICAL AND GENETIC DATA)**

V. YEMIALYANCHYK

The article discusses the process of forming of the ancient and medieval population of the Belarusian Podvinje. Despite the absence of burial materials dated earlier than the 10th century AD, the preservation of the archaic anthropological type in the kurgan burials of the Polotsk Krivichy in the 11th – 13th centuries testifies to the genetic continuity of the main mass of the population, since the settlement of the territory. The anthropological study of the burial materials of the 11th-14th centuries from the territory of Polotsk Land allowed us to trace the cases of interethnic contacts and migration processes. On the western borders of the Polotsk Land there was an active interaction between the Baltic and Slavic populations, which was reflected in the marital relations between the men who came from Polotsk and the local Baltic women. In the 11th and 12th centuries, certain groups of the Baltic-Finnish population settled on the territory of the Polotsk Land; later, in the 13th-14th centuries, settlers from the territory of the Belarusian Ponemanje appeared in the region.

Key words: Belarusian Podvinje, anthropological composition of population, migrations, interethnic contacts.

УДК 902:736.3«18/19»

**ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНЫЕ ПЛОМБЫ НАЧАЛА XX в. ИЗ СОБРАНИЯ
 НАЦИОНАЛЬНОГО ПОЛОЦКОГО ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО МУЗЕЯ-ЗАПОВЕДНИКА**

Калбеко Л.Г.

Республика Беларусь, Полоцк

В статье рассматриваются 6 свинцовых железнодорожных пломб начала XX в. из собрания Национального Полоцкого историко-культурного музея-заповедника. Предметы являются случайными находками с территории Полоцка. Пломбы связаны с деятельностью сети железных дорог, проходящих через город – Риго-Орловской и Николаевской.

Ключевые слова: пломбы, Полоцк, железная дорога.

К началу XX в. Полоцк становится крупным железнодорожным узлом. Через город проходят две крупные железные дороги – Риго-Орловская и Николаевская [1, с. 36]. Помимо пассажирских перевозок по железной дороге осуществлялись крупные грузоперевозки. Для контроля неприкосновенности товара применялись пломбы – устройства из свинца в виде плоского диска диаметром около 3 см с отверстием для пропуска проволоки или шнура. Вагон с товаром опломбировывался специальным устройством – пломбиратором, который оставлял отпечаток на пломбе, тем самым фиксируя шнур. На оттисках, как правило, указывалось название железной дороги, станции, на которой был опломбирован вагон с товаром, точная дата, номер пломбиратора [3].

В собрании Национального Полоцкого историко-культурного музея-заповедника хранится 6 свинцовых железнодорожных пломб начала XX в. Все они являются случайными находками с территории Полоцка.

Две пломбы связаны с деятельностью Риго-Орловской железной дороги. Пломба № 1 (рис. 1, 1) с надписями «СТАНЦИЯ / 15 ЯНВ 905 / СМОЛЕНСКЪ» с одной стороны и «Р.О.Ж.Д. / Б665 / №6» с другой. Из этой информации следует, что груз был опломбирован 15 января 1905 г. на станции Смоленск Риго-Орловской железной дороги. Из надписей на пломбе № 2 (рис. 1, 2) – «СТ. / 13 ... 15 / ПОЛОЦКЪ» «Р.О.Ж.Д. / Б636 / №6» следует, что она так же связана с этой дорогой, товар опломбирован в 1915 г. на станции Полоцк.

К Бологое-Полоцкой железной дороге (в составе Николаевской магистрали) относится пломба № 3 (рис. 1, 3). Пломба содержит надписи «СТАНЦИЯ / ... 13 / ПОЛОЦКЪ» с одной стороны и «БОЛ. ПОЛ. / ... / ЖД» с другой, датируется 1913 г. Пломба № 4 (рис. 2, 4) принадлежит Николаевской железной дороге – «СТАНЦИЯ / 25 МАР 14 / ПОЛОЦКЪ», «НИКОЛАЕВ / КОН / А247 / ЖЕЛ ДОР», датируется 25 марта 1914 г.

Из-за повреждения надписи не удалось определить принадлежность железной дороге пломбы № 5 (рис. 2, 5) – «ПОЛОЦК / 25 ... / №63» с одной стороны и «КОНТРОЛЬ / ... / ...ЖД» с другой.

Пломба № 6 (рис. 2, 6) с надписями «4 АПР 2... / №2» с одной стороны и «Н. ... / В259 / В ЛАТВИИ» с другой относится к раннесоветскому времени, 1920-29 годам. Неразборчивая аббревиатура может быть прочитана как «Н.К.П.С.» – Народный комиссариат путей сообщения – государственный орган, осуществлявший управление железнодорожным и другим транспортом в 1917–1946 гг. В 1918 г. Риги-Орловская железная дорога перешла в НКПС [2].

Таким образом, рассмотренные пломбы являются предметами связанными с перевозкой грузов по проходящим через Полоцк железным дорогам – Риги-Орловской и Николаевской. Пломбы несут информацию о станции, на которой опломбирован груз, точную дату и номер пломбирователя. Четыре пломбы относятся к железнодорожной станции Полоцк, одна – к Смоленску.

Список использованных источников:

1. Путеводитель по городу Полоцку 1910 года / сост., примеч. и вступ. ст. Л.Ф. Данько, А.И. Судник. – Полоцк : А.И. Судник, 2006. – 48 с. : ил. – (Наследие Полоцкой земли ; Вып. 4).
2. История дороги [Электронный ресурс] // Белорусская железная дорога. – Режим доступа: http://history.rw.by/zheleznye_dorogi/stroitelstvo_pervyh_dorog/. – Дата доступа: 08.03.2021.
3. Технический железнодорожный словарь [Электронный ресурс] / Н.Н. Васильев, О.Н. Исаакян, Н.О. Рогинский, Я.Б. Смолянский, В.А. Сокович, Т. С. Хачатуров. – М. : Государственное транспортное железнодорожное издательство, 1941. – Режим доступа: <https://dic.academic.ru/contents.nsf/railway/>. – Дата доступа: 08.03.2021.

RAILWAY SEALS OF OF THE BEGINNING OF THE 20th CENTURY FROM THE COLLECTION OF THE NATIONAL POLOTSK HISTORICAL AND CULTURAL MUSEUM-RESERVE

L. KALBEKA

The article discusses 6 lead seals of the early 20th century from the collection of the National Polotsk Historical and Cultural Museum-Reserve. The items are random finds from the territory of Polotsk. The seals are associated with the activities of the network of railways passing through the city - Rigo-Orlovskaya and Nikolaevskaya.

Key words: seals, Polotsk, railway.

Рисунок 1. – Железнодорожные свинцовые пломбы из Полоцка

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

УСТАНОВА АДУКАЦЫІ
«ПОЛАЦКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ»

**БЕЛАРУСКАЕ ПАДЗВІННЕ:
ВОПЫТ, МЕТОДЫКА І ВЫНІКІ ПАЛЯВЫХ
І МІЖДЫСЦЫПЛІНАРНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ**

Зборнік артыкулаў
V міжнароднай навуковай канферэнцыі
(Полацк, 15–16 красавіка 2021 г.)

Пад агульнай рэдакцыяй
канд. гіст. навук, дац. А.І. Корсак;
канд. гіст. навук В.У. Чараўко;
канд. гіст. навук, дац. У.Я. Аўсейчыка

Наваполацк
Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт
2021

УДК 343.13(063)
ББК 67.410.2я431

Рэкамендаваны да выдання саветам гуманітарнага факультэта
Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта (пракакол № 3 ад 29.03.2021)

Рэдакцыйная калегія:

А.І. Корсак, канд. гіст. навук, дац. (адк. рэд.), заг. каф. гісторыі і турызму Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта;
В.У. Чараўко, канд. гіст. навук, дац. каф. гісторыі і турызму Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта;
У.Я. Аўсейчык, канд. гіст. навук, дац., дац. каф. гісторыі і турызму Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Рэцэнзенты:

С.В. Кулінок, канд. гіст. навук, заг. аддзела публікацый Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь;
Т.А. Джумантаева, канд. культуралогіі, дац., дырэктар Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка.

Беларускае Падзвінне: вопыт, методыка і вынікі палявых і міждысцыплінарных даследаванняў : зб. арт. V міжнар. навук. канф., Полацк, 15–16 крас. 2021 г. / Полац. дзярж. ун-т ; пад агульн. рэд. А.І. Корсак (адк. рэд.), В.У. Чараўко, У.Я. Аўсейчыка. – Наваполацк : Полац. дзярж. ун-т, 2021. – 272 с.
ISBN 978-985-531-737-2.

У зборніку змешчаны навуковыя артыкулы па выніках работы V міжнароднай навуковай канферэнцыі “Беларускае Падзвінне: вопыт, методыка і вынікі палявых і міждысцыплінарных даследаванняў”. Прадстаўлены вынікі антрапалагічных і археалагічных даследаванняў Беларускага Падзвіння і сумежных тэрыторый. Прыведзены новыя даныя аб гістарычных лёсах, матэрыяльнай і духоўнай спадчыне рэгіёна Паўночнай Беларусі ў шырокім храналагічным кантэксте (ад першабытных часоў да сучаснасці).

Разлічаны на прафесійных гісторыкаў, археолагаў, этнолагаў, антраполагаў, мастацтвазнаўцаў, студэнтаў гістарычных спецыяльнасцей ВНУ, кразнаўцаў і ўсіх, хто цікавіцца гісторыяй Беларусі.

УДК 343.13(063)
ББК 67.410.2я431

Навуковае выданне

**БЕЛАРУСКАЕ ПАДЗВІННЕ:
ВОПЫТ, МЕТОДЫКА і ВЫНІКІ ПАЛЯВЫХ
і МІЖДЫСЦЫПЛІНАРНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ**

Зборнік артыкулаў
V міжнароднай навуковай канферэнцыі
(Полацк, 15–16 красавіка 2021 г.)

Адказны рэдактар *А. І. Корсак*

Тэхнічнае рэдагаванне і камп'ютарная вёрстка
І. М. Чапкевіч
Дызайн вокладкі *М. С. Мухаморавай*

Падпісана да друку 20.05.2021. Фармат 60×84 ¹/₈. Бумага афсетная. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 31,63. Улік.-выд. арк. 32,96. Тыраж 70 экз. Заказ 810.

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вырабніка, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў
№ 1/305 ад 22.04.2014.

ЛП № 02330/278 ад 08.05.2014.

Вул. Блахіна, 29, 211440, г. Наваполацк.